

Verantwoording onderzoek strafvermindering RTL Nieuws

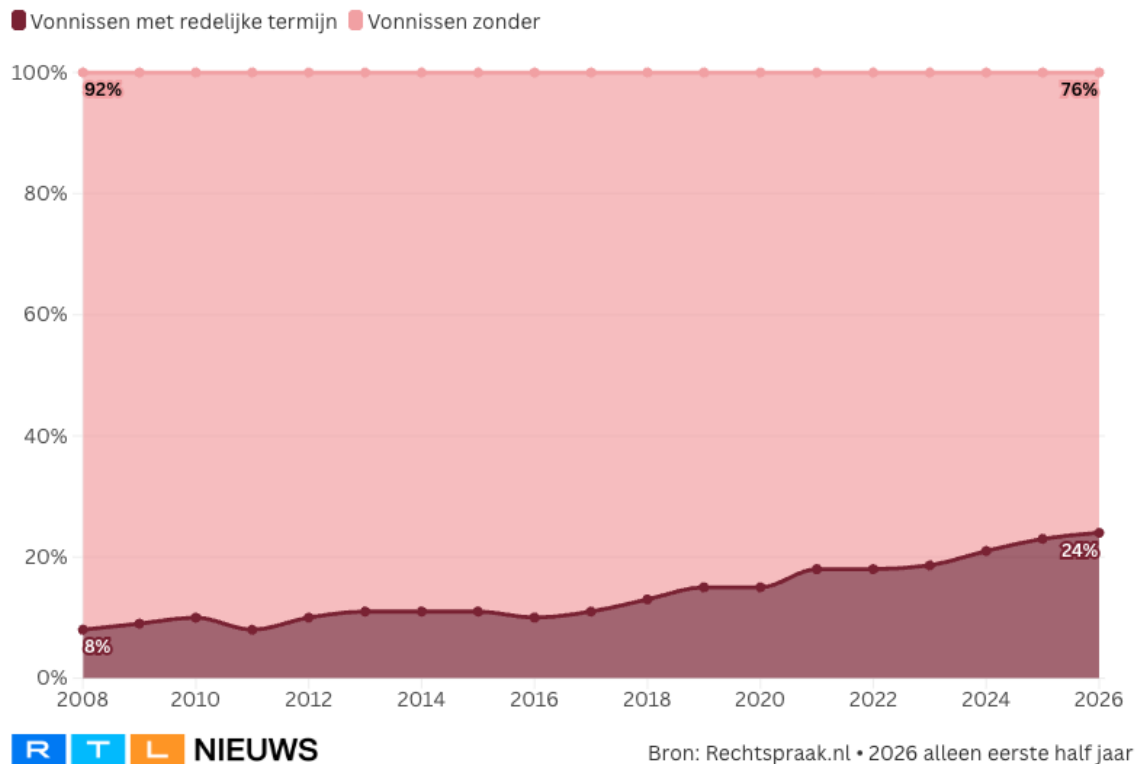
RTL Nieuws heeft onderzoek gedaan naar strafvermindering in het strafrecht als gevolg van lange doorlooptijden in de strafrechtketen. Navraag bij de Raad voor de Rechtspraak leerde dat zij hierover geen gegevens bijhouden en dus is RTL Nieuws dit zelf gaan onderzoeken. Hier lees je meer over de bevindingen en hoe de onderzoeksredactie te werk ging.

Voor dit onderzoek zijn door de onderzoeksredactie van RTL Nieuws alle vonnissen in het strafrecht die sinds 2008 zijn gepubliceerd op rechtspraak.nl geanalyseerd. Dit zijn niet alle vonnissen die zijn uitgesproken door rechters en raadsheren. Volgens de website van de rechtspraak zijn er in genoemde periode ruim 430.000 uitspraken gedaan, van 156.000 is een vonnis openbaar gemaakt. Deze laatste groep is door de onderzoeksredactie van RTL Nieuws onder de loep genomen. Het gaat daarbij om uitspraken in eerste aanleg, hoger beroep en cassatie.

De rechtspraak legt strafvermindering op als de doorlooptijd van een strafzaak te lang duurt. Dit is vastgelegd in het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM). Daarin staat dat verdachten recht hebben op een eerlijk proces, wat ook inhoudt dat zij tijdig berecht worden.

In het algemeen betekent dit dat het in eerste aanleg of hoger beroep niet langer dan 2 jaar na het aanmerken van een verdachte of instellen van hoger beroep mag duren tot er een vonnis is. Uitzonderingen zijn er voor jeugdstrafrecht en zaken waarbij verdachten in voorlopige hechtenis zitten. Daar geldt dat zaken in principe binnen 16 maanden tot een vonnis moeten leiden. Bij complexe zaken en als de vertraging optreedt door extra verzoeken van de verdediging kan de termijn worden opgerekt.

Rechters en raadsheren maken in zaken een berekening of de zogeheten redelijke termijn is overschreden. RTL Nieuws zag dat het aandeel zaken waarbij deze redelijke termijn ter sprake komt sinds 2008 steeds hoger wordt. In 2008 kwam de term in 8 procent van de gepubliceerde vonnissen voor, in het eerste half jaar van 2026 is dat al in 24 procent van de zaken het geval.

Handmatige check

RTL Nieuws heeft vervolgens ingezoomd op zaken waarbij zware delicten zijn gepleegd met veel maatschappelijke impact. Met behulp van AI is een script geschreven waarmee zaken waar sprake is van (poging tot) moord, (poging tot) doodslag, verkrachting, ontucht, aanranding en seksuele uitbuiting uit de verzamelde data is gefilterd.

Het resultaat, in totaal zo'n duizend zaken, is vervolgens handmatig gecheckt op het feit of daders daadwerkelijk voor een van deze delicten zijn veroordeeld, of er inderdaad sprake is van overschrijding van de redelijke termijn en of deze heeft geleid tot strafvermindering.

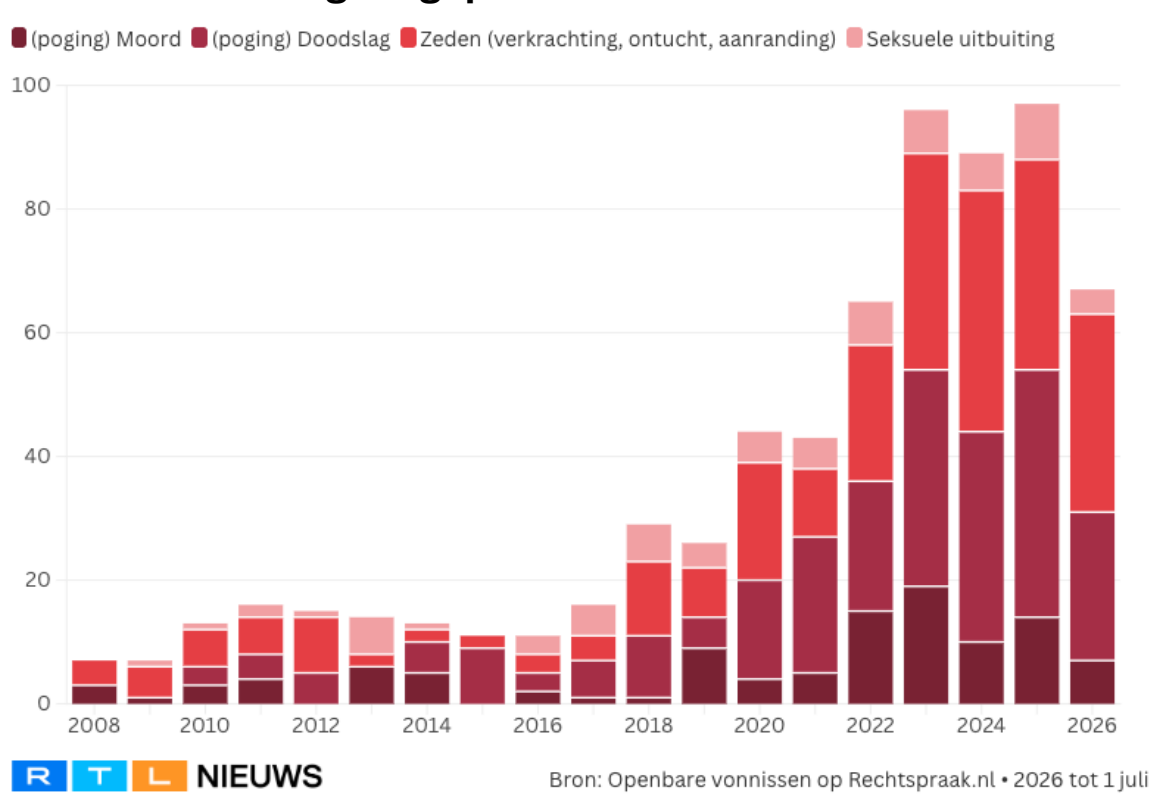
Zo is de lijst verder opgeschoond van gevallen waarbij een delict wel ten laste is gelegd, maar waarbij een dader niet veroordeeld is. Bijvoorbeeld een poging tot doodslag in de tenlastelegging, die in de uiteindelijke veroordeling een zware mishandeling wordt. In de lijst zaten ook delicten die nauw samenhangen met de geselecteerde delicten. Het gaat bijvoorbeeld om bezit en delen van kinderporno. Ook een zedenmisdrijf. En ook daar zagen we strafvermindering, maar het gaat daarbij wel om een ander delict dan de voornoemde selectie.

Ook zijn zaken weggelaten, waarbij rechters en raadsheren wel geconstateerd hebben dat de redelijke termijn is overschreden, maar daar geen conclusies aan verbonden. Zij lieten het bij een constatering. Dat gebeurt bij kleine overschrijdingen, maar ook bij een levenslange gevangenisstraf. Bij zo'n straf kan geen vermindering worden opgelegd.

Geschoonde lijst

Uiteindelijk blijft een lijst van 669 openbaar gepubliceerde zaken over van (poging tot) moord, (poging tot) doodslag, verkrachting, ontucht, aanranding en seksuele uitbuiting, waarbij daders tussen 1 januari 2008 en 1 juli 2026 strafkorting hebben gekregen.

Strafvermindering toegepast

Uit bovenstaande grafiek blijkt een duidelijke stijging. Ook als rekening wordt gehouden met het feit dat door de jaren heen in totaal steeds meer vonnissen openbaar worden gemaakt. Zo vond RTL Nieuws in het eerste half jaar van 2026 al 67 vonnissen waarbij sprake is van strafvermindering bij de onderzochte zware delicten. Dat zijn er al meer dan in heel 2022. In dat hele jaar zijn in totaal duizenden vonnissen meer gepubliceerd dan in het eerste half jaar van 2026.

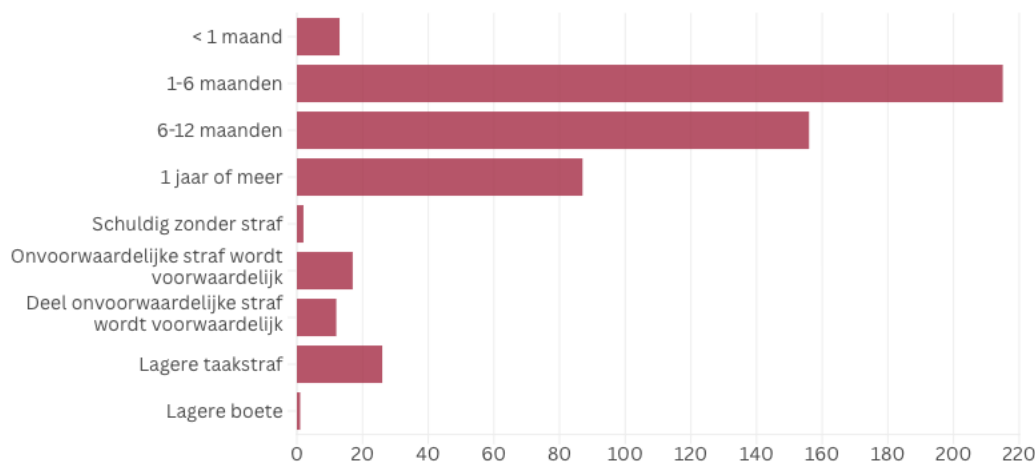
Opgelegde vermindering

Van het merendeel van de 669 gevonden zaken kon RTL Nieuws op basis van het vonnis zien hoe hoog de strafvermindering was. Bij een deel van de onderzochte vonnissen was dat niet mogelijk, omdat in het vonnis wel wordt gewezen op het feit dat de overschrijding van de redelijke termijn in strafmatigende zin is meegewogen, maar geen concrete korting wordt genoemd.

Daar waar wel een duidelijke korting is genoemd, leidde dat in 87 gevallen tot een vermindering op een celstraf van 1 jaar of meer. Vijf keer was er een korting van 3 jaar op een gevangenisstraf.

De normen schrijven voor dat een overschrijding van de redelijke termijn tot 6 maanden, moet leiden tot een strafvermindering van 5 procent op de straf die normaal gesproken zou worden opgelegd op basis van de gepleegde feiten. Duurt een zaak 6 tot 12 maanden te lang, dan geldt in principe een straffkorting van 10 procent. Duurt het langer dan een jaar, dan is het aan rechters en raadsheren om een passende korting op te leggen.

Toegepaste strafvermindering

RTL NIEUWS

Bron: Analyse RTL Nieuws o.b.v. Rechtspraak.nl

Noot

Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van alle openbaar gepubliceerde vonnissen. Het is zeer waarschijnlijk dat de daadwerkelijke aantallen hoger zijn, omdat niet elk vonnis ook online verschijnt. Ook zijn niet alle 156.000 vonnissen handmatig bekeken. Dit is alleen gedaan voor de selectie op zware delicten, zoals hierboven uitgelegd. Ook bij andere delicten is sprake overschrijdingen en strafvermindering, dat heeft de onderzoeksredactie vast kunnen stellen.

Zo kreeg in juni een man die zonder rijbewijs en onder invloed van alcohol veel te hard reed en een dodelijk ongeluk veroorzaakte een straffkorting van vier maanden. En een inbreker van wie het proces twee jaar en twee maanden te lang duurde, hoefde niet de gevangenis in, wat zonder overschrijding van de redelijke termijn wel had gemoeten. En een opgelegde boete voor een witwasser werd met een kwart verminderd, omdat de zaak maar liefst 11 jaar te lang had geduurd.

Het is aannemelijk dat ook bij minder zware delicten – met het oog op problemen met doorlooptijden in de strafrechtketen en het vaker voorkomen van de term ‘redelijke termijn’ in vonnissen – sprake is van een toename, maar om dat met zekerheid vast te stellen, zal aanvullend onderzoek nodig zijn. Dit onderzoek moet worden gezien als een signalering van één van de gevolgen van aanhoudende lange doorlooptijden in de strafrechtketen.

Hilversum, juni 2026

Jasper Bunschoek, data- en onderzoeksjournalist RTL Nieuws